THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
דאָס אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די "הייליקייט" פון אינטערנאציאָנאלע אָפּמאכן

פון אלע שטאנדפונקטן קאן די באלפור דערקלאראציע באטראכט ווערן ווי אן אינטערנאציאָנאלער אָפּמאך. כאָטש די אידן האבן ניט זייער רעגירונג וואָס וואָלט געקאָנט אונטערשרייבן דעם אָפּמאך, האט אבער די באלפור דעקלאראציע אנערקענט די אידן פאר א צד, וואָס האט שפעטער געקראָגן זיין אנערקענטע פארטרעטערשאפט דורך דער ציוניסטישער אָרגאניזאציע. ביז ס'איז פארמירט געוואָרן די אייסגעבריטערטע אגענטור, וואָס איז אויך וויפל ס'איז שייך די אידישע אינטערעסן אין ארץ-ישראל ביי הייניטיקן טאָג די קערפערשאפט, וואָס פארטרעט דאָס אידישע פאָלק.

עס איז פאר קיינעם קיין סוד ניט, אז די ענגלישע רעגירונג, ווען זי האט ארויסגעגעבן די באלפור דעקלאראציע, האט דערפאר דערוואַרט אידישע סימפאטיעס אין אידישע מיטהיקף אין דער מלחמה. די אידן האָבן דורך דעם אידישן לעגיאָן אקטיוו מיטגעהאָלפן איר אין דער מלחמה, און האָבן מיט די לעבנס פון טויזענטער יונגעלייט באצאלט פאר דער דעקלאראציע.

דער דורכפיר פון דער דעקלאראציע איז אזוי שוין מער ניט-געווען קיין נדבה מצד ענגלאנד. נאָר אן אינטערנאציאָנאלע פארפליכטונג, א חוב פאר געגעבענע לייסטונגען. דער אינטערנאציאָנאלער באראקטער פון דער דעקלאראציע איז דערנאָך באשטעטיקט געוואָרן און באפעסטיקט געוואָרן אינ'ם מאנדאטן אָפּמאך דורך די אינטערשריפטן פון כמעט אלע לענדער פון דער וועלט. דער חוב פון ענגלאנד איז אזוי געוואָרן א חוב ניט נאָר צוים אידישן פאָלק, נאָר צו אלע לענדער און פעלקער. וואָס האָבן זיך אונטערגעשריבן אויף דעם אָפּמאך.

אויף דעם סמך פון אט די פארפליכטונגען האָבן די אידן אייסגעגעבן צענדליקער מיליאָנען אין ארץ-ישראל. האָבן מיט מסירת נפש געטריקנט זומפן און קולטיווירט זאמדן. האָבן געפלאנצט וועלדער, געבויט שטעט און דערפער. האָבן אנטוויקלט אינדוסטריעס און האָבן באזעצט צענדליקער טויזענטער נפשות אין לאנד.

נאָך דעם אלעמען קאָן דען זיין א פראגע וועגן די פארפליכטונגען פון ענגלאנד. וועגן איר חוב אָפּצוהיטן שטריינג אירע הבטחות צום אידישן פאָלק?

די גרייסע מלחמה איז, צווישן אנדערש, אָנגעפירט געוואָרן אונטער'ן לאָזונג פון "הייליקייט פון אינטערנאציאָנאלע אָפּמאכן". דייטשלאנד איז עס געווען דער אינטריגאנט, וואָס האט געבראָכן אן אלטן אָפּמאך, א פאָר דורות אלט, צו היטן די נייטראליטעט פון בעלגיע, און די אליאירטע זיינען געווען די העלדן, וואָס האָבן פארטיידיקט די הייליקייט פונ'ם אָפּמאך. ענגלאנד איז דאן געווען באזונדערס פארבינדערט קעגן דייטשלאנדס האנדלונג בנוגע בעלגיע, און זי האט טאקע איר דערקלערט קריג באלד ווי די דייטשע ארמייען האָבן געשטעלט זייערע פיס אויפ'ן בעלגישן באָדן.

די באלפור דעקלאראציע און דער מאנדאטן אָפּמאך זיינען ניט דורות אלט, — די וואָס האָבן זיי אונטערגעשריבן אָדער באשטעטיקט לעבן נאָך כמעט אלע. ווי זשע קאָן עס פאסירן, אז עס זאָל זיין אפילו דער קלענסטער ספק וועגן דעם, אז ענגלאנד זאָל דערפיין אירע פארפליכטונגען?

אן אינטערנאציאָנאלער אָפּמאך קאָן, נאטירלאך, געענדערט ווערן אָדער איינגאנצן אָפּגעשאפן ווערן מיט'ן הסכם פון ב י י ד ע צדדים. וויל די ברטישע רעגירונג צוריקציען אירע התחייבות'ן לגבי דעם אידישן פאָלק אָדער "אויספטיישן" די באלפור דעקלאראציע אויף אזא אָדער אנדער אופן, וואָלט זי לויט דער אנגענומענער אינטערנאציאָנאלער עטיק, געדאַרפט אין דעם פאל צוזאמענריידן זיך מיט דער אנערקענטער אידישער פארטרעטערשאפט, מיט דער אידישער אגענטור, און באקומען איר הסכם אויף דעם.

אָבער די ברטישע רעגירונג האָט אזוי ניט געהאנדלט בנוגע דעם אידישן פאָלק. איר באַרימטע "ווייסע בוך" אויסשטייטשונג פון דער באלפור דעקלאראציע, וואָס האָט גרינדלאך געענדערט איר מיינונג, איז געקומען ווי אן איבערראשונג פאר דער דאמאָלסדיקער אידישער אגענטור. דער צווייטער אגענטור פון דער אויסטייטשונג האָט מען ניט געפרעגט.

עס איז פאר קיינעם קיין סוד ניט, אז די ענגלישע רעגירונג, ווען זי האָט ארויסגעגעבן די באלפור דעקלאראציע, האָט דערפאר דערוואַרט אידישע סימפאטיעס אין אידישע מיטהיקף אין דער מלחמה. די אידן האָבן דורך דעם אידישן לעגיאָן אקטיוו מיטגעהאָלפן איר אין דער מלחמה, און האָבן מיט די לעבנס פון טויזענטער יונגעלייט באצאלט פאר דער דעקלאראציע.

דער דורכפיר פון דער דעקלאראציע איז אזוי שוין מער ניט-געווען קיין נדבה מצד ענגלאנד. נאָר אן אינטערנאציאָנאלע פארפליכטונג, א חוב פאר געגעבענע לייסטונגען. דער אינטערנאציאָנאלער באראקטער פון דער דעקלאראציע איז דערנאָך באשטעטיקט געוואָרן און באפעסטיקט געוואָרן אינ'ם מאנדאטן אָפּמאך דורך די אינטערשריפטן פון כמעט אלע לענדער פון דער וועלט. דער חוב פון ענגלאנד איז אזוי געוואָרן א חוב ניט נאָר צום אידישן פאָלק, נאָר צו אלע לענדער און פעלקער. וואָס האָבן זיך אונטערגעשריבן אויף דעם אָפּמאך.

אויף דעם סמך פון אט די פארפליכטונגען האָבן די אידן אייסגעגעבן צענדליקער מיליאָנען אין ארץ-ישראל. האָבן מיט מסירת נפש געטריקנט זומפן און קולטיווירט זאמדן. האָבן געפלאנצט וועלדער, געבויט שטעט און דערפער. האָבן אנטוויקלט אינדוסטריעס און האָבן באזעצט צענדליקער טויזענטער נפשות אין לאנד.

נאָך דעם אלעמען קאָן דען זיין א פראגע וועגן די פארפליכטונגען פון ענגלאנד. וועגן איר חוב אָפּצוהיטן שטריינג אירע הבטחות צום אידישן פאָלק?

די גרייסע מלחמה איז, צווישן אנדערש, אָנגעפירט געוואָרן אונטער'ן לאָזונג פון "הייליקייט פון אינטערנאציאָנאלע אָפּמאכן". דייטשלאנד איז עס געווען דער אינטריגאנט, וואָס האָט געבראָכן אן אלטן אָפּמאך, א פאָר דורות אלט, צו היטן די נייטראליטעט פון בעלגיע, און די אליאירטע זיינען געווען די העלדן, וואָס האָבן פארטיידיקט די הייליקייט פונ'ם אָפּמאך. ענגלאנד איז דאן געווען באזונדערס פארבינדערט קעגן דייטשלאנדס האנדלונג בנוגע בעלגיע, און זי האָט טאקע איר דערקלערט קריג באלד ווי די דייטשע ארמייען האָבן געשטעלט זייערע פיס אויפ'ן בעלגישן באָדן.

די באלפור דעקלאראציע און דער מאנדאטן אָפּמאך זיינען ניט דורות אלט, — די וואָס האָבן זיי אונטערגעשריבן אָדער באשטעטיקט לעבן נאָך כמעט אלע. ווי זשע קאָן עס פאסירן, אז עס זאָל זיין אפילו דער קלענסטער ספק וועגן דעם, אז ענגלאנד זאָל דערפיין אירע פארפליכטונגען?

אן אינטערנאציאָנאלער אָפּמאך קאָן, נאטירלאך, געענדערט ווערן אָדער איינגאנצן אָפּגעשאפן ווערן מיט'ן הסכם פון ב י י ד ע צדדים. וויל די ברטישע רעגירונג צוריקציען אירע התחייבות'ן לגבי דעם אידישן פאָלק אָדער "אויספטיישן" די באלפור דעקלאראציע אויף אזא אָדער אנדער אופן, וואָלט זי לויט דער אנגענומענער אינטערנאציאָנאלער עטיק, געדאַרפט אין דעם פאל צוזאמענריידן זיך מיט דער אנערקענטער אידישער פארטרעטערשאפט, מיט דער אידישער אגענטור, און באקומען איר הסכם אויף דעם.

אָבער די ברטישע רעגירונג האָט אזוי ניט געהאנדלט בנוגע דעם אידישן פאָלק. איר באַרימטע "ווייסע בוך" אויסשטייטשונג פון דער באלפור דעקלאראציע, וואָס האָט גרינדלאך געענדערט איר מיינונג, איז געקומען ווי אן איבערראשונג פאר דער דאמאָלסדיקער אידישער אגענטור. דער צווייטער אגענטור פון דער אויסטייטשונג האָט מען ניט געפרעגט.

עס איז פאר קיינעם קיין סוד ניט, אז די ענגלישע רעגירונג, ווען זי האָט ארויסגעגעבן די באלפור דעקלאראציע, האָט דערפאר דערוואַרט אידישע סימפאטיעס אין אידישע מיטהיקף אין דער מלחמה. די אידן האָבן דורך דעם אידישן לעגיאָן אקטיוו מיטגעהאָלפן איר אין דער מלחמה, און האָבן מיט די לעבנס פון טויזענטער יונגעלייט באצאלט פאר דער דעקלאראציע.

דער דורכפיר פון דער דעקלאראציע איז אזוי שוין מער ניט-געווען קיין נדבה מצד ענגלאנד. נאָר אן אינטערנאציאָנאלע פארפליכטונג, א חוב פאר געגעבענע לייסטונגען. דער אינטערנאציאָנאלער באראקטער פון דער דעקלאראציע איז דערנאָך באשטעטיקט געוואָרן און באפעסטיקט געוואָרן אינ'ם מאנדאטן אָפּמאך דורך די אינטערשריפטן פון כמעט אלע לענדער פון דער וועלט. דער חוב פון ענגלאנד איז אזוי געוואָרן א חוב ניט נאָר צום אידישן פאָלק, נאָר צו אלע לענדער און פעלקער. וואָס האָבן זיך אונטערגעשריבן אויף דעם אָפּמאך.

אויף דעם סמך פון אט די פארפליכטונגען האָבן די אידן אייסגעגעבן צענדליקער מיליאָנען אין ארץ-ישראל. האָבן מיט מסירת נפש געטריקנט זומפן און קולטיווירט זאמדן. האָבן געפלאנצט וועלדער, געבויט שטעט און דערפער. האָבן אנטוויקלט אינדוסטריעס און האָבן באזעצט צענדליקער טויזענטער נפשות אין לאנד.

נאָך דעם אלעמען קאָן דען זיין א פראגע וועגן די פארפליכטונגען פון ענגלאנד. וועגן איר חוב אָפּצוהיטן שטריינג אירע הבטחות צום אידישן פאָלק?

די גרייסע מלחמה איז, צווישן אנדערש, אָנגעפירט געוואָרן אונטער'ן לאָזונג פון "הייליקייט פון אינטערנאציאָנאלע אָפּמאכן". דייטשלאנד איז עס געווען דער אינטריגאנט, וואָס האָט געבראָכן אן אלטן אָפּמאך, א פאָר דורות אלט, צו היטן די נייטראליטעט פון בעלגיע, און די אליאירטע זיינען געווען די העלדן, וואָס האָבן פארטיידיקט די הייליקייט פונ'ם אָפּמאך. ענגלאנד איז דאן געווען באזונדערס פארבינדערט קעגן דייטשלאנדס האנדלונג בנוגע בעלגיע, און זי האָט טאקע איר דערקלערט קריג באלד ווי די דייטשע ארמייען האָבן געשטעלט זייערע פיס אויפ'ן בעלגישן באָדן.

די באלפור דעקלאראציע און דער מאנדאטן אָפּמאך זיינען ניט דורות אלט, — די וואָס האָבן זיי אונטערגעשריבן אָדער באשטעטיקט לעבן נאָך כמעט אלע. ווי זשע קאָן עס פאסירן, אז עס זאָל זיין אפילו דער קלענסטער ספק וועגן דעם, אז ענגלאנד זאָל דערפיין אירע פארפליכטונגען?

אן אינטערנאציאָנאלער אָפּמאך קאָן, נאטירלאך, געענדערט ווערן אָדער איינגאנצן אָפּגעשאפן ווערן מיט'ן הסכם פון ב י י ד ע צדדים. וויל די ברטישע רעגירונג צוריקציען אירע התחייבות'ן לגבי דעם אידישן פאָלק אָדער "אויספטיישן" די באלפור דעקלאראציע אויף אזא אָדער אנדער אופן, וואָלט זי לויט דער אנגענומענער אינטערנאציאָנאלער עטיק, געדאַרפט אין דעם פאל צוזאמענריידן זיך מיט דער אנערקענטער אידישער פארטרעטערשאפט, מיט דער אידישער אגענטור, און באקומען איר הסכם אויף דעם.

אָבער די ברטישע רעגירונג האָט אזוי ניט געהאנדלט בנוגע דעם אידישן פאָלק. איר באַרימטע "ווייסע בוך" אויסשטייטשונג פון דער באלפור דעקלאראציע, וואָס האָט גרינדלאך געענדערט איר מיינונג, איז געקומען ווי אן איבערראשונג פאר דער דאמאָלסדיקער אידישער אגענטור. דער צווייטער אגענטור פון דער אויסטייטשונג האָט מען ניט געפרעגט.

עס איז פאר קיינעם קיין סוד ניט, אז די ענגלישע רעגירונג, ווען זי האָט ארויסגעגעבן די באלפור דעקלאראציע, האָט דערפאר דערוואַרט אידישע סימפאטיעס אין אידישע מיטהיקף אין דער מלחמה. די אידן האָבן דורך דעם אידישן לעגיאָן אקטיוו מיטגעהאָלפן איר אין דער מלחמה, און האָבן מיט די לעבנס פון טויזענטער יונגעלייט באצאלט פאר דער דעקלאראציע.

דער דורכפיר פון דער דעקלאראציע איז אזוי שוין מער ניט-געווען קיין נדבה מצד ענגלאנד. נאָר אן אינטערנאציאָנאלע פארפליכטונג, א חוב פאר געגעבענע לייסטונגען. דער אינטערנאציאָנאלער באראקטער פון דער דעקלאראציע איז דערנאָך באשטעטיקט געוואָרן און באפעסטיקט געוואָרן אינ'ם מאנדאטן אָפּמאך דורך די אינטערשריפטן פון כמעט אלע לענדער פון דער וועלט. דער חוב פון ענגלאנד איז אזוי געוואָרן א חוב ניט נאָר צום אידישן פאָלק, נאָר צו אלע לענדער און פעלקער. וואָס האָבן זיך אונטערגעשריבן אויף דעם אָפּמאך.

אויף דעם סמך פון אט די פארפליכטונגען האָבן די אידן אייסגעגעבן צענדליקער מיליאָנען אין ארץ-ישראל. האָבן מיט מסירת נפש געטריקנט זומפן און קולטיווירט זאמדן. האָבן געפלאנצט וועלדער, געבויט שטעט און דערפער. האָבן אנטוויקלט אינדוסטריעס און האָבן באזעצט צענדליקער טויזענטער נפשות אין לאנד.

נאָך דעם אלעמען קאָן דען זיין א פראגע וועגן די פארפליכטונגען פון ענגלאנד. וועגן איר חוב אָפּצוהיטן שטריינג אירע הבטחות צום אידישן פאָלק?

ליידער אָבער זיינען אזעלכע טענות ארויסגעוואָרפן. אינטערנאציאָנאלע אָפּמאכן זיינען הייליק נאָר פאר די, וואָס ליידן פון זייער פארלעצונג. די וואָס האָבן די מאכט, קאָנען אומבאשטראָפט באגיין זיך מיט אינטערנאציאָנאלע אָפּמאכן ווי זייערע אייגענע אינטערעסן דיקטירן זיי.

מיר, די שוואַכערע, קאָנען בלויז אפעלירן צו די ישר געפילן פון דער מענשהייט. אין דער פראקטישער פאָליטיק אָבער איז דאָס ניט קיין וואָגיקער כח.

וואָס עס קאָן ווערן פונ'ם פלאָטן אָפּמאך

אינ'ם דריי-מאכטן פלאָטן אָפּמאך איז צוגעשטעלט געוואָרן פון ענגלאנד א פונקט. לויט וועלכן זי קאָן אריבערגיין איר קוואָטע. אויב אימעצער פון די פלאָט-מאכטן, אויסער די דריי, וועט דורכפירן א בוי-פראָגראם, וואָס וועט ווערן געפערלאך פאר איר. די שטאטן און יאפאן וועלן, נאטירלאך, האָבן די זעלבע רעכט.

עס איז אָנגענומען געוואָרן, אז ענגלאנד וועט זיך מיט דעם פונקט ניט באנוצן, נאָר זי האָט אים געוואָלט האָבן בלויז צו באראויקן די געזעל-שאפטלאכע מיינונג אין לאנד. דאָס לאנד וואָס קאָן איר דראָען מיט איר פלאָט, איז פראנקרייך. און דער איינדרוק איז געווען, אז פראנקרייך וועט ניט דורכפירן קיין גרויסן פלאָט-בוי פראָגראם, כאָטש זי האָט דעם אפמאך ניט אונטערגעשריבן.

איטאליעס תביעות אויף פאריטעט מיט פראנקרייך האָט מען אָנגענומען ניט מער ווי א פרינציפיעלע שטעלונג. קיינער האָט זיך ניט געריכט, אז איטאליע זאָל טאקע זיין בכח ניט נאָר אָנצויאָגן פראנקרייך אין דער הינ-זיכט, נאָר אפילו בלויז באדייטענד פארגרעסערן איר פלאָט.

לויט די לעצטע ידיעות וואָס קומען אָן פון איטאליע, זעט עס אויס, האָט מען דאָ געמאכט א טעות. מוסאָליני בייט א סך קריגס-שיפן. ווי עס ווערט געמעלדעט. פראנקרייך הויבט זיך אָן באאומרואיקן. און וועט מסתמא דורכ-פירן איר גאנצן ריזיקן פלאָטן בוי פראָגראם. ענגלאנד וועט דאָן, אין אָנ-קלאנג מיט'ן דריי-מאכטן אָפּמאך, לאָזן וויסן די שטאטן אין יאפאן, אז זי מוז צובויען נאָך צענדליקער טויזנטער טאָן. — אין יענע וועלן זי נאָכפאָלגן פונ'ם דריי-מאכטן אָפּמאך קאָן זיך אזוי אויסלאָזן נאָך פיל ווייניקער, ווי מען האָט פון אים דערוואַרט. — ער קאָן זיך אויסלאָזן מיט גאַרנישט.

אויסערגעוויינלאכע ערשיינונגען, וואָס קומען פון צייט צו צייט פאָר אין אונזער לעבן :

פון י. מאלין

מאָדנע, דערשטוינענדיקע זאכן קומען אפט פאר אויף דער וועלט, פאסירונגען, וואָס די געלערטע, די באַרימטסטע פס-כאלאגן קענען דאָס ניט דערקלערן. קיין וואונדער ניט, וואָס די אמאָליקע מעגשן פון די נאָר ווייטע, פארגאנגענע דורות זיינען געווען אָבערגלויבערישע. האָבן אין יעדער אויסערגעוויינלאכער נאטור דער-שיינונג געזעען די קראפט פון בייזע גייס-טער אין האָבן דערפאר גערינג צו הוג-דערטער געטער. דער חשבון זייערער איז געווען נאָנע איינפאך: ווי באלד עס זיי-נען פאראן בייזע גייסטער, מוזן דאָך אויף זיי גוטע. האָט מען אי די בייזע, אי די גוטע עמאָכט פאר געטער, אויסגעקלערט פאר זיי פארשיידענע נעמען, געזוכט זיי צו פאריניקן מיט פרעזענטן און קרבנות, מעגלאכע אויך ניט פארשענקן פראשטלן, תמיד געצעטערט אין געפלאטערט פאר דער מאכט פון די דאָזיקע געצעקס.

ווען, למשל, א פויער, אָדער אפילו אייי-נער פון אחינו בני ישראל מיט א הונדערט יאָר צוריק, וואָלט דערהערט ווי א ליימע-נע ליאָלקע זאָגט אויס דאָס וואָרט "מאָ-מאָ", לאָזט אויס קלאנגען פון זיך — וואָלט ער זיכער געווען, אז א דבוק האָט זיך אריינגעגאָסן אין דעם אין וואָלט פון שרעק גע'חלש'ט. היינט ווער רעדט נאָך-ווען א קריסט, אָדער א איד און א מאָכ-מעדאנער וואָלטן דערהערט א פאָנאָגראף שפיל, א ראַדיאָ, אן עראָפּלאן פליען, א טעלעפאָן און די אנדערע וואונדער פון היינטיקער צייט, פארזיכערן מיר אייך, אז זיי וואָלטן פון שרעק געשטאָרבן אויפ'ן אָרט. עס וואָלט זיי גאָרניט איינגעפאלן א טראַכט צו טאָן, אז דאָס איז וויסנשאפט, די פרוכט פון שארפע קעפּ, פון טיפע דייט-קער. זיי וואָלטן אויף דעם געקוקט ווי אויף דער אַרבעט פון שטן און וואָלטן דאָס צעבראָכן און צעפיצלט אויף ברע-קעלאך.

דערציילט מען טאקע, אז מיט עטלאכע און דרייסיק יאָר צוריק איז אין א דאָרף פון טולער גובערניע אראָפּגעפאָרן א פעלד-שער מיט א קליינינקן פאָנאָגראף, וועלכן ער האָט געקויפט אין גובערניע שטאָט. נו, די פויערים פון יענעם דאָרף האָבן וועג-נען דער דאָזיקער מאשינקע ניט געהאט די מינדסטע פארשטעלונג, ניט געהערט וועגן דעם אין זיך גאָרניט געקענט פראשטלן, אז אזא זאך זאָל גאָר מעגלאך זיין. וועגן די מוזשיקעס האָבן דאָס דערהערט, ווי אזוי פון דעם קליינעם הילצערנעם קעס-טעלע לאָזן זיך הערן מענשלאכע שטימען און קלאנגען פון אלערליי מוזיקאלישע אינסטרומענטן, איז ביי קיינעם פון זיי גאָר קיין צווייפל ניט געווען אז דאָס איז די אַרבעט פון דער "ניעטשיסטאיא סילא" פונ'ם אשמדאי — ווי דער אנדערש קען עס געמאלט זיין.? האָט מען לאנג ניט געטראכט, זיך אריינגעריסן צו דעם פעלד-שער אין הויז, צעפיצלט די מאשינקע מיט העק און דעם פעלדשער אליין דערשלאָגן, ווייל די פויערים האָבן גאָר אנדערש ניט געדייגט, אז ער איז דער מכשף און אז די מענשלאכע שטימען ברייגנט ער אויס דורך כישוף.

און ניט אלעמאָל גיט די וויסנשאפט אויף דעם אן ענטפער

מיט א האלבן הונדערט יאָר צוריק איז געקומען א דייטש אויף א יאריד אין קורסק און האָט מיט זיך געבראכט א קליי-נעם לופט באלאן, מיט וועלכן ער פלעגט זיך אויפהייבן פאר אלעמען אין די אויגן און דער עולם האָט אים דערפאר געוואָרפן פון יעקאטערינאסלאווער גובערניע. דער רוסי-שע סוחרים האָבן ממש גאָרניט געוואוסט, וואָס צו טאָן מיט דעם דייטשל, וואָס ווייזט אזעלכע חדושים, מען האָט אים מכבד געווען מיט די בעסטע געטראנקען, צוגעוואָרפן געלט און אים באטראכט אלס אן אויבער מעגש. און ווען מען האָט איינ-מאָל געהאלטן אין אויפבינדן די שטריק פון דעם באלאן און דער דייטש האָט זיך גע-קליבן צו כאפּן א פלי, איז א פארסאפעטע פריי צוגעלאפן צו אים, האָט אים אין האנט אריינגעשפאנט א קופערנע מטבע און בוקנדיק זיך צו אים, האָט זי א זאָג געטאָן:

— נעם, ליבינקער, כ'האָב מער ניט, האַרציקער, נעם דאָס געלט און אז דו וועסט זיין אין דער הויף, גיב דאָרט אי-בער א גרוס מיין מאמען, מאטריאָנע רופט מען זי. זאָג, אז איך, איר טאָכטער סטע-פּנידא, ווינשט איר א ליבטיקן גו-ן-ן. וועסטו ניט פארגעסן, טייערינקער?

און דאָס זאָגנדיק, איז די פרוי פאר-שוואונדן געוואָרן צווישן דעם געריכטן עולם.

איצט ווערט שוין אפילו דער אָפּגע-שטאנענער פויער ניט נתפעל פון די אויס-גערעכנטע זאכן און ווייסט, אז דאָס איז ניט קיין כשוף, אז דאָס איז די אַרבעט פון געלערנטע מענשן.

ווי געזאָגט, קומען אָבער מאנכעס מאָל פאר זעלטענע דערשיינונגען, וואָס די ווי-סענשאפט אליין בלייבט שטיין מיט א גרויסן פראגע צייכן און קען ניט געבן קיין געניגע דערקלערונגען. אזעלכע מערק-ווירדיקייטן קומען פאר זעלטן אָבער זיי געשעען און א פאר פון די וועלן מיר דאָ איבערגעבן פאר די לעזער. אין א דאָרף פון יעקאטערינאסלאווער גובערניע האָט מיט יאָרן צוריק געלעבט א איד, וועלכער איז געווען א געוועזענער ניקאָלאיעווער סאלדאט, כאָטש קיין קאנטאָניסט איז ער ניט געווען. צוגענומען האָט מען אים אין מיליטער דינסט אין די לעצטע יאָרן פון ניקאָלאי דעם ערשטן, נאָכדעם איז אלעק-סאנדער דער צווייטער געוואָרן הערשער און דעם איד'ן איז אויסגעקומען צו פאר-ריינגען אין דינסט קנאפּע פופצן יאָר.

דער דאָזיקער איד איז געווען אן אמת'ער עס-הארץ, האָט אפילו רעכט קיין עברי ניט געקענט, אָבער זייער א שטילער און באשיידענער מענש. גע'שמ'ש האָט ער אָבער אין דער גאנצער סביבה צוליב זיין מאָדערנער איינגשאפט. אין שלאף פלעגט ער מאנכעס מאָל נעמען זאָגן מחזור, פיר-טים פון רש השנה, יום-כפור און שלוש רגלים. און געזאָגט האָט ער זיי אָן שום גרייז, פלינק נעשווינד, ווי ער וואָלט דאָס געליינענט אויפ א בוך. דיי פאמיליע זיינע האָט לכתחילה ניט געוואוסט, וואָס דאָס מיינט, דיינקענדיק אז דאָס פלאפעלט ער פון שלאף גלאט אין דער וועלט אריין. דאָס האָט אָבער איינמאָל דערהערט א מלמד, וועמען דער איד האָט געהאלטן ביי זיך אין הויז פאר זיינע קינדער און איז נשתומם געוואָרן, וויסנדיק, אז זיין באלע-באָס קען ניט איבערלייענען א שורה אָן צען גרייזן. דער מלמד האָט דאָס דערנאָך דערציילט אנדערע, האָט מען געגומען ריידן וועגן דעם אין דער גאנצער סביבה, עטלאכע איד זיינען אראָפּגעגאנגען אין אנ-דערע דערפער צו הערן דעם חדוש און מען האָט זיך טאקע איבערצייגט, אז דאָס איז אמת. און ער האָט וויסט מען ניט וואָס דאָס איז, ווי אזוי ארום האָט אן אומווייסנדער איר געקענט זאָגן אין שלאף די שווערע פיוטים פון מחזור. זעלבסט-פארשטענדלאך, אז ער אליין האָט דאָס אויף ניט געקאָנט דערקלערן.

און אט דערציילן די צייטונגען וועגן אן ענלאכן וואונדער, וואָס קומט איצט פאר אין וואַרשע אין דער פאמיליע פון אן ארמען פאליאק. ביי דעם פאליאק איז פאראן א קליין מיידעלע וועלכע האָט ניט לאנג צוריק אָנגעהויבן נייין אין אן אָנפאנג שול. מאריע רופט מען זי, איר צווייטער נאָמען איז סקאָטניצקא. מיט א פאר מאָ-נאטן צוריק האָבן אירע עלטערן דערהערט ווי זייער טעכטערל האָט מיט אמאָל גע-נומען ריידן פליסיק אומפארשטענדלאכע ווערטער צו זיך אליין, ווערטער, וועלכע זיי איז קיינמאָל ניט אויסגעקומען צו הערן. האָבן זיי פריער געדייגנקט, אז דאָס שטיפט זי, מאכט זיך נאריש און פלאָ-געליינענע פון א בוך. דיי פאמיליע זיינע האָט לכתחילה ניט געוואוסט, וואָס דאָס מיינט, דיינקענדיק אז דאָס פלאפעלט ער פון שלאף גלאט אין דער וועלט אריין. דאָס האָט אָבער איינמאָל דערהערט א מלמד, וועמען דער איד האָט געהאלטן ביי זיך אין הויז פאר זיינע קינדער און איז נשתומם געוואָרן, וויסנדיק, אז זיין באלע-באָס קען ניט איבערלייענען א שורה אָן צען גרייזן. דער מלמד האָט דאָס דערנאָך דערציילט אנדערע. האָט מען געגומען ריידן וועגן דעם אין דער גאנצער סביבה, עטלאכע איד זיינען אראָפּגעגאנגען אין אנ-דערע דערפער צו הערן דעם חדוש און מען האָט זיך טאקע איבערצייגט, אז דאָס איז אמת. און ער האָט וויסט מען ניט וואָס דאָס איז, ווי אזוי ארום האָט אן אומווייסנדער איר געקענט זאָגן אין שלאף די שווערע פיוטים פון מחזור. זעלבסט-פארשטענדלאך, אז ער אליין האָט דאָס אויף ניט געקאָנט דערקלערן.

און אט דערציילן די צייטונגען וועגן אן ענלאכן וואונדער, וואָס קומט איצט פאר אין וואַרשע אין דער פאמיליע פון אן ארמען פאליאק. ביי דעם פאליאק איז פאראן א קליין מיידעלע וועלכע האָט ניט לאנג צוריק אָנגעהויבן נייין אין אן אָנפאנג שול. מאריע רופט מען זי, איר צווייטער נאָמען איז סקאָטניצקא. מיט א פאר מאָ-נאטן צוריק האָבן אירע עלטערן דערהערט ווי זייער טעכטערל האָט מיט אמאָל גע-נומען ריידן פליסיק אומפארשטענדלאכע ווערטער צו זיך אליין, ווערטער, וועלכע זיי איז קיינמאָל ניט אויסגעקומען צו הערן. האָבן זיי פריער געדייגנקט, אז דאָס שטיפט זי, מאכט זיך נאריש און פלאָ-געליינענע פון א בוך. דיי פאמיליע זיינע האָט לכתחילה ניט געוואוסט, וואָס דאָס מיינט, דיינקענדיק אז דאָס פלאפעלט ער פון שלאף גלאט אין דער וועלט אריין. דאָס האָט אָבער איינמאָל דערהערט א מלמד, וועמען דער איד האָט געהאלטן ביי זיך אין הויז פאר זיינע קינדער און איז נשתומם געוואָרן, וויסנדיק, אז זיין באלע-באָס קען ניט איבערלייענען א שורה אָן צען גרייזן. דער מלמד האָט דאָס דערנאָך דערציילט אנדערע. האָט מען געגומען ריידן וועגן דעם אין דער גאנצער סביבה, עטלאכע איד זיינען אראָפּגעגאנגען אין אנ-דערע דערפער צו הערן דעם חדוש און מען האָט זיך טאקע איבערצייגט, אז דאָס איז אמת. און ער האָט וויסט מען ניט וואָס דאָס איז, ווי אזוי ארום האָט אן אומווייסנדער איר געקענט זאָגן אין שלאף די שווערע פיוטים פון מחזור. זעלבסט-פארשטענדלאך, אז ער אליין האָט דאָס אויף ניט געקאָנט דערקלערן.

מיר זאָגן אויף דעם אן ענטפער אין די אייגענע ווערטער פון דער אלטער אידישער אמונה: "אין אלעמ'ן איז דאָ א כח, אבל ווער ווייס וואָס דאָס איז?" — אין אלעמ'ן איז דאָ א כח, אבל ווער ווייס וואָס דאָס איז?